

1. WPROWADZENIE

Idea publikacji na temat koncepcji zajęć terenowych jest efektem wieloletnich badań naukowych, doświadczeń i obserwacji prowadzonych w łódzkim ośrodku geograficznym. W ich wyniku przyjęto założenie o podstawowej – aczkolwiek ciągle za mało docenianej – roli obserwacji i badań terenowych na różnych etapach edukacji geograficznej. Jak wynika z tytułu publikacji, osią przewodnią jej treści są różne koncepcje zajęć w terenie na przykładzie Łodzi i regionu łódzkiego. Ich różnorodność tematyczna, zróżnicowanie stopnia trudności i możliwość doboru różnych miejsc realizacji ukazują wielość walorów poznawczych (edukacyjnych, dydaktycznych) wybranych przestrzeni Łodzi i jej strefy podmiejskiej w kształceniu geograficznym, co podkreśla znaczenie podjętej tematyki zajęć terenowych zarówno dla edukacji szkolnej, jak i akademickiej. Wartością publikacji może być inspirowanie do tworzenia i upowszechniania innych, ciekawych pomysłów zajęć terenowych jako efektu podjęcia w gronie geografów dyskusji i prac nad doskonaleniem tematyki oraz form zajęć terenowych.

Ważnym założeniem metodologicznym prezentowanych koncepcji zajęć terenowych było ukazanie znaczenia wyboru tematyki i atrakcyjności sformułowania celów obserwacji oraz trafności ich doboru w odniesieniu do miejsca obserwacji. Proponowane koncepcje zajęć są przykładami odchodzenia od nadal dominującego w dydaktyce akademickiej podającego wzorca kształcenia. Stanowią przeciwieństwo wykładu w sali wykładowej, a nawet dominacji narracji prowadzącego w terenie – dzięki przykładom zachęcają do przechodzenia od biernego do aktywnego i poszukującego zdobywania wiedzy geograficznej w terenie.

Zamierzeniem Autorów było ukazanie i podkreślenie wspólnej osi łączącej tematykę badań wszystkich geografów, jaką stanowić może eksponowanie relacji przyroda–człowiek, podczas zajęć z różnych subdyscyplin geografii i na różnych etapach kształcenia. Na uwagę zasługuje znaczenie publikacji w sferze kształtowania u młodego pokolenia pożądanych postaw wobec przyrody oraz dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Tak jak w tradycji geografii jako nauki i edukacji geograficznej, również dla kolejnych pokoleń geografów

fundamentalne znaczenie powinno mieć kształcenie w zakresie znajomości i rozumienia relacji przyroda–człowiek.

Wstępna weryfikacja koncepcji proponowanych zajęć została dokonana podczas Kongresu Edukacji Geograficznej, który odbył się na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego w dniach 16–18 października 2022 roku, kiedy to na podstawie tych koncepcji zostały poprowadzone zajęcia terenowe dla jego uczestników.

Idee i założenia prezentowanych koncepcji zajęć nawiązują do podstawy programowej geografii oraz wyrażanej przez studentów potrzeby zwiększenia zakresu zajęć terenowych, które – realizowane na terenie Łodzi i w jej strefie podmiejskiej – mogą być prowadzone bez znaczącego zwiększania kosztów kształcenia.

Autorzy publikacji chcieli również, aby dla młodzieży akademickiej i młodszej kadry nauczycielskiej stanowiła ona źródło wiedzy o starszym pokoleniu zmarłych łódzkich geografów. W tym celu zebrano szczegółowe informacje w rozdziale *Non omnis moriar. Zmarli geografowie Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–2023 i miejsca ich pochówku*. Ma on zachęcać do kultywowania pamięci o tych, którzy byli naszymi nauczycielami, mistrzami, jak również inspirować do refleksji na temat ich dorobku naukowego i znaczenia dla rozwoju łódzkiej geografii. Być może stanowić to będzie asumpt do indywidualnego oraz grupowego (ze studentami?) odwiedzania grobów tych osób – miejsc ich wiecznego spoczynku.

Publikację kierujemy do geografów – nauczycieli akademickich WNG UŁ oraz innych ośrodków geograficznych w Polsce, nauczycieli szkół podstawowych i średnich regionu łódzkiego, wszystkich zainteresowanych krzewieniem i popularyzowaniem wiedzy geograficznej oraz wiedzy o Łodzi i regionie.

Składamy serdeczne podziękowania wszystkim, którzy podjęli się trudu przygotowania zajęć terenowych podczas Kongresu oraz opracowania rozdziałów do niniejszej publikacji.